

Haldun Taner'in düzyazıları

Yapı Kredi Yayınları tarafından yayımlanan 'Tek İnsanın Değeri', Haldun Taner'in 1955-1985 arası pek çok mecrada yayımlanan düzyazılarından bir seçkiyle buluşturuyor okuru.

tolga aras

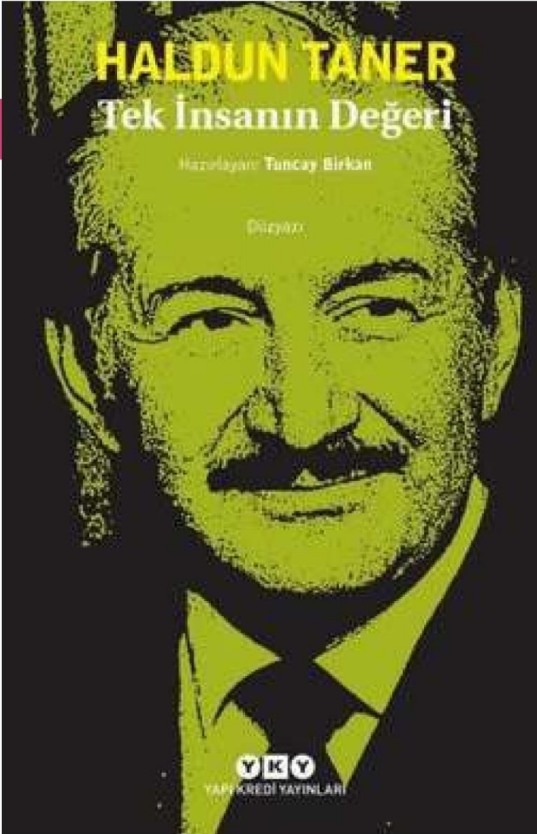
Nobranlığın hâkim olduğu bugünlerde öyküler, oyunlar ve düzyazılar kaleme alan; gözlemciliğiyle geçmişi şimdiyle buluşturan Haldun Taner'i okumaya çok ihtiyacımız var. Her şeyin değiştiği, insan kalabilmenin ya da olabilmenin güçleştiği bu akışkan dönemde, yakın geçmişten sesleniyor Taner. Bireyi ve toplumu karşılaştırdığı, kişinin toplum içindeki konumunu ironik ve mizahi bir üslupla anlattığı, 1950'lerden 1980'lerin ortalarına dek kültürel, politik ve sosyal meselelere temas ettiği düzyazıları, Taner'in gözlemciliğiyle yakaladıklarını getiriyor karşımıza. 'Tek İnsanın Değeri' başlığı altında toplanan metinleri de bunun güzel bir örneği.

YALIN VE MİZAHİ YAZILAR

'Tek İnsanın Değeri', Taner'in 1955-1985 arası başta Tercüman ve Milliyet gazeteleri olmak üzere pek çok mecrada yayımlanan düzyazılarından bir seçkiyle buluşturuyor okuru. Bireylerin ve toplumun sorunlarından, sevgi ve umut gibi konulara, doğadan gezilere, aşk ve evlilikten yaşlılığa dek gözüne takılanlara dair kalem oynatıyor Taner.

Her şeyden evvel yazılar, Taner'in kaleme aldığı dönemlerin ruhunu yansıtırken hem bunlara getirdiği eleştirileri hem de geçmişle karşılaştırmaları içeriyor.

1950'lerden 1980'lere Türkiye'deki çalkantılı politik ortamlarda yaşama uğraşı veren ve bunu yaparken savrulan insanı getiriyor karşımıza Taner. Kültürel yalpalamalar da yazarın gözünden kaçmıyor. Fakat hepsinden önemlisi ayrıntılar; Taner, bakıp görüyor ve anlattığı hikâyelere kaynak olan anları düzyazılarının da temeli hâline getiriyor. Örneğin bir kaza haberi ya da ülkeden veya ülke dışından siyasi bir gelişmeye dair ay-

Tek İnsanın Değeri

Haldun Taner,

Yayına Hazırlayan:

Tuncay Birkan, 224 syf.,

Yapı Kredi Yayınları, 2023.

rıntılardan hareketle insanlık durumuna ilişkin bir metin kotarıyor.

İlk bakışta kimilerine “modası geçmiş” yazılar gibi gelebilir bunlar. Ancak dikkatle okunduğunda, şimdilerde rahatlıkla çok uzağına düşebildiğimiz sadelik ve yalınlık Taner’in alametifarikası. Bunlara bir de mizah ekleniyor. Dolayısıyla hepsinin birleşimiyle ortaya çıkan fikir yazılarında sorular yöneltip sorumluları arıyor Taner; Tercüman’da 11 Ocak 1959’da yayımlanan makalesinde olduğu gibi: “Erzincan’da bir yer depremi yüzlerce masum vatandaşla yerle bir etmişti. Tabiatın hışmı dedik. Ecel kaza dedik. Sorumlu aramayı akletmedik. İzmit Körfezi’nde miadını aşmış köhne bir tekne sert bir fırtınada nalları dikerken evlerine dönen yüzlerce yavrumuzu kendisi ile beraber ölümün derinliklerine sürükledi. Yazıldı, çizildi. Bağırıldı, çağırıldı, toplumca ağlaşıldı. Araştırma soruşturma açıldı. Sonra tısss. Hani sorumlu? Ankara’da milyonlarca liraya yeni yaptırılan Spor Sarayı’nın damı olduğu gibi çökerken binlerce vatandaşla tuzla buz etmesi işten bile değildi. Bereket o anda nasılsa içerde kimse yoktu. Ama bu işin sorumluları o facia olmuşçasına cezalandırılmak, kovuşturulmak gerekirdi. Bu konuda bir sorumlunun cezalandırıldığını ben duymadım. Siz duydunuz mu?”

GÜNCELİ YAKALARKEN GEÇMİŞİ ISKALAMAYAN YAZAR

Taner’in şehrin gürültüsünde, insanlar arasında, tarihte ve olaylar içindeki gezintisinin de ürünü 'Tek İnsanın Değeri'ndeki yazılar. Onu bazen bir futbol maçında bazen saygı yoksunu kişilerin etrafında bazen de konuşma adabını bilen veya bilmeyenlerin yanında yöresinde görüyoruz. Başka bir deyişle derin sularda ve yavanlık denizinde rastlıyoruz Taner’e; kendine has üslubuyla gözlemlerini paylaşıyor: Bilim ve sanatla uğraşırken ti’ye alınanları ve

köşe dönenleri alkışlayanları izliyor. Zamanı ve çağı da çözümlüyor bu sırada: "O zaman insanların birbirlerine sevecenlik gösterebilecekleri telaşsız, yalın bir yaşamları varmış. Hem onların, hem kaptanın vakti varmış. Bugün öyle mi ya? Bunca itiş kakış, bunca gerilim ve telaş içinde kim kime, dum duma. Herkes birbirini eziyor. Hem maddeten, hem mânen kırıyor geçiriyor. Herkes kendi kendisi ile kavgalı. Nezaket, alçakgönüllülük göstermek bir yana, herkesin burnu Kafdağı'nda su içiyor. Kimse kimseye burnundan kıl aldırtmıyor. Ama bu onların suçu değil. Çağ hoyrat bir çağ. Aceleci bir çağ."

Zamanını yorumlarken gözünü geçmişe ve hatıralarına da çeviriyor Taner. Eskileri yâd ederken kendisinde iz bırakmış insanlardan hareketle bir dost tarifi sunuyor bize: "Yaşlı dostları olmalı insanın. Zengin anılarla dolu. Yakın ve uzak geçmişe filozofça bir uzaklıktan bakabilecek kadar yaşlı. Ama tüm ayrıntıları unutmayacak kadar da zinde hafızalı. Tutturması zor bir kıvam. Ama bir de tutturdu mu, tadına doyum olmaz."

Taner yazılarında, dönemlerin içinden geçiyor, değişen değer yargılarından hareketle insanlara ve olaylara dair gözlemlerini paylaşıyor. Eleştiriyi, espriyi, hoşgörüyü, mizahı ve ironiyi dengeli biçimde dağıtıyor metinlerine. Günceli yakalarken geçmişe ıskalamıyor, zamanın getirdiği sorunlarla ve dertlerle uğraşırken yeniliklerden yana tavrını da açık açık dile getiriyor. Kısacası, bir kültür ve fikir insanı kimliğiyle karşımıza çıkıyor yazılarında.

